
K VÝZNAMU PRAHY JAKO NÁRODNÍHO SYMBOLU V ČESKÉ
OBROZENSKÉ KULTUŘE VE VZTAHU K SYMBOLICKÉMU
VÝZNAMU HOR V KULTUŘE SLOVENSKÉ /DISKUSNÍ PŘÍSPĚVEK
K REFERÁTU VLADIMÍRA MACURY/

Miloš Pistorius

Dr. Macura poukázal ve svém referátu na symbolický význam Prahy jako symbolu Vlasti a na její významné místo v symbolice českého národa, oproti méně frekventovanému užití symbolu hory /Říp, Radhošť/, zatímco ve slovenském prostředí má významné postavení právě symbolické užití hor, nikoliv města.

Toto srovnání frekvence symbolického užití hory a města u Čechů a Slováků objevuje jistě zajímavý kulturně-historický moment. Chtěl bych proto připomenout přirozené kořeny uvedeného jevu.

Přirozenost této odlišnosti, domnívám se, je tak silná, že mi otázka "hora či město jako národní symbol" v obou případech nepřipadá ani jako předmět volby. Plyne z toho, co bylo nosným jako symbol svou reprezentativností v konkrétním národním prostředí, českém či slovenském, i z toho, co pomáhalo psychicky v odhodlání a snaze po lepším a svébytnějším národním bytí.

V českém prostředí byla touto psychickou oporou dějinná minulost vlastní státnosti a národního života. Centrem obojího byla ovšem Praha. Její postavení v tomto smyslu bylo a je silnější a trvalejší, než je tomu u jiných hlavních měst. Je to dáno nejen dost mimořádnou skutečností, že byla hlavním městem prakticky po celou dobu trvání národní existence, ale i její ústřední polohou.

Vzijme se do dojmu, který Praha činila v době našeho národního obrození. Zašlá sláva byla ve své neobyčejnosti velmi zřetelná a v památkách ji připomínajících na každém kroku stále přítomná. Kontrast současné, poněkud dřímající Prahy první poloviny 19. století toto vědomí naopak ještě zesiloval. A zároveň tu kromě tohoto kontrastního dojmu byl i moment souhlasný, jímž bylo vědomí, že současné, ale jistě i budoucí dění - národní život a kultura se soustředí v tomto městě.

O tom, že v nalezení symbolu hrálo roli zmíněné hledání opory pro současnost a budoucnost národa v minulosti a jí dokládáných státoprávních nárocích, svědčí i další symbol národní, česká královská koruna, tolik užívaný spíše později, kdy v době úsilí o císařovu korunovaci za českého krále tato koruna nabyla politicky symbolického jednoznačného významu.

Slovensko nemělo tuto oporu v takové historii vlastní státnosti a nemělo ani městského centra tak spjatého jednoznačně s celým národem. Nebyl jím ani Prešpurk, dnešní Bratislava, ani Martin, ani žádné jiné město.

Zato zde byl jednoznačně převažující horský charakter Slováky obývané uherské "horní země".

Mohutné horstvo, kladoucí před člověka pocit tajemné velkoleposti a nezměrné síly, ať již síly Země či síly Stvořitelovy, jak to bylo chápáno zejména v protestantském prostředí Štúra a dalších. To byl nejen symbol charakterizující, ale zejména také přislibující. Přislibující sílu k budoucnosti národa i země. K tomu připomeňme i zemskou tradici heraldickou, kde hory se objevují nejen ve starém i novém znaku Slovenska, ale byly již tehdy ve znaku celých Uher.

V Čechách ani na Moravě nejenže není převažujícího, mohutně působícího horského charakteru. Není ani hory, která by mohla převzít roli tak jednoznačného symbolu celonárodního. Pohraniční hory nemohly ji plnit také vzhledem k tehdejší národnostní skladbě obyvatel pohraničních území. Podobně tomu bylo i s Českým Středohořím, navíc pro českou krajinu netypickým.

Hora Říp měla předpoklady stát se národním symbolem výrazností své polohy v ploché krajině a středovou polohou v zemi, což obojí bylo patrně podnětem ke vzniku pověsti o praotci Čechovi. Vzhledem k této pověsti hora také své symbolické uplatnění získala, ne ovšem v dominující míře. Ve srovnání se slovenskými horami je to spíše místo rozhledu, než horstvo tající mohutné síly. Hora, která není významná sama sebou, ale tím, že pohledem z ní byla spatřena Česká země.

Jestliže se nestal převládajícím spojujícím symbolem Říp, ne-

mohl se jím stát ani Radhošť, blízký Palackému, ale vzdálený centru českých zemí.

Odlišnost symboliky české a slovenské, symboliky města a hor, nejeví se nám tedy jako výsledek náhodné volby, ani ne jako výsledek složitých myšlenkových spekulací. Vyrostla z historických, geografických, ideových i politických momentů cestou přirozenou.

Právě proto je tak zajímavým a osvětlujícím kulturně-historickým prvkem, zejména z hlediska národních dějin 19. století.